

**Subjects' interaction in adult education:
socio-cultural and psychological aspects**

Summary. *The article analyzes the interaction between subjects in adult education, which is a necessary condition for the educational process effectiveness. There have been considered both adult education from the socio-cultural point of view, and the components of the teacher and adult learner's interaction from the psychological point of view. The role of teacher's communicative culture and interactive teaching methods based on adult subjects' constant interaction in the educational process are disclosed in the article.*

Keywords: *adult education, subjects' interaction, adult education functions, subject-centered approach, pedagogical communication, interactive teaching methods.*

УДК 377:614.253.5:174

**Олена Кравченко,
м. Київ**

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР
У МЕДИЧНОМУ КОЛЕДЖІ: АКсіОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД**

Інформаційно-технологічне ХХІ століття з його високими вимогами, зокрема, і до медичних сестер розв'язувати нетипові професійні завдання диктує відповідне реформування системи медичної освіти. Всесвітня організація охорони здоров'я наголошує на потребі глибоких фахових знань і відповідних особистісних якостей майбутніх працівників системи охорони здоров'я. Отже, освіта в медичних коледжах має бути орієнтована на створення таких умов навчання для студентів, щоб вони могли самостійно отримувати потрібну інформацію, критично мислити і творчо вирішувати проблеми, застосовувати набуті знання для надання кваліфікованої допомоги як окремому пацієнтові, так і громаді загалом, поліпшувати ефективність своєї роботи, впроваджуючи інновації в медицині.

Таке реформування медичної освіти вже розпочалося: розроблені і затверджені галузеві стандарти вищої освіти, в тому числі і для медичних спеціальностей, що орієнтовані на компетентнісну модель медичної сестри; медичні коледжі працюють за кредитно-модульною системою організації навчального процесу; упроваджуються нові технології організації навчального процесу. Разом з тим наскрізною лінією професійної підготовки таких фахівців проходить морально-етична домінанта, що є головною у професії. Отже, йдеться про потребу більшої уваги до розгляду професійної підготовки майбутніх медичних сестер у контексті аксіологічного підходу.

Аналіз наукових джерел засвідчує наявність досліджень, які сприяють більш глибокому вивченню означеної проблеми. Питання модернізації медичної освіти, професійної підготовки в медичних

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

коледжах відповідно до потреб практичної охорони здоров'я і розглядали В. Вороненко, І. Губенко, М. Первак, Ю. П'ятницький, І. Радзівєвська, О.Снісар, М. Шегедин та ін. Специфічні особливості формування особистості медичних фахівців – Ю. Віленський, О. Громов, П. Назар, О. Орлов, В. Петровський, Л. Пиріг, І. Шамов. Питання педагогічної аксіології як основи духовної культури майбутнього фахівця розглядають І. Бех, Б. Гершунський, М. Євтух, І. Зязюн, В. Кремінь, В. Сластьонін, Г. Щедровицький, А. Ярошенко та ін..

Важливим є також досвід медичних закладів. Зокрема, в межах статті презентуємо досвід професійної підготовки майбутніх медичних сестер у Черкаському медичному коледжі у контексті аксіологічного підходу.

Досвід понад десятирічного викладання в медичному коледжі і наукові джерела, опрацьовані нами, підтверджують: у сучасних умовах аксіологічний підхід має бути одним із основних методологічних принципів професійної підготовки майбутніх медичних сестер. Проблема цінностей, як показує аналіз наукових праць, є предметом міждисциплінарного дослідження.

Укладачі філософських словників подають таке тлумачення поняття аксіології. Аксіологія з грецької мови ахіа-цінність, logos-слово, учіння означає дослідження природи цінностей як смислоутворювальних засад людського буття, що задають спрямованість і вмотивованість людському життю, діяльності та конкретним діянням і вчинкам [1, с. 26].

Дослідники пропонують різні визначення поняття “цінності”: це властивості предмета чи явища, притаманні йому тому, що він включений у сферу суспільного буття людини і є носієм певних соціальних стосунків; це властивості суб'єкта (людини), що є об'єктами його інтересів, , позначень його різних практичних ставлень до навколишніх предметів і явищ [5]; специфічні утворення у структурі індивідуальної свідомості, що є ідеальними зразками й орієнтирами діяльності особистості й суспільства [4, с. 100]. Такі різні пояснення зумовлені відмінностями, зазначає Т.Садова [3] у вирішенні проблеми об'єктивного-суб'єктивного, матеріального-ідеального, індивідуального-суспільного відносно характеристики ціннісної системи. Науковець слушно зазначає, що вже в самому слові “цінність” закладено ідею корисності для людини. Цінним для майбутньої медичної сестри може стати все те, що буде життєво важливим капіталом у його особистісному і професійному становленні.

З-поміж класифікацій цінностей для нашого дослідження обираємо класифікацію В. Сластьоніна і Г. Чижакової, в якій окреслено, зокрема, загальнолюдські (дитина, вчитель, творча індивідуальність), духовні (педагогічний досвід людства, педагогічні теорії і способи педагогічного мислення), практичні (способи педагогічної діяльності, педагогічні технології освітньо-виховні системи), особистісні (педагогічні здібності, індивідуальні

характеристики педагога як суб'єкта педагогічної культури, ідеали) [4, с. 92–93].

Звернення до філософської теорії цінностей дозволяє розглянути професійну підготовку студентів спеціальності “Сестринська справа” як сферу суб'єкт-об'єктних і міжсуб'єктних ставлень, формування соціокультурних цінностей. Отже, говоримо передусім про педагогічну аксіологію. Учені визначають педагогічну аксіологію як галузь педагогічного знання, що розглядає освітні цінності з позиції самоцінності людини і здійснює ціннісні підходи до освіти на основі визнання цінності самої освіти [4, с. 99].

Розглянемо особливості професійної підготовки майбутніх медичних сестер у контексті аксіологічного підходу на прикладі досвіду діяльності медичних коледжів. Систематизація досвіду роботи Черкаського, Глухівського, Сумського, Шосткинського медичних коледжів дає підстави стверджувати, що на навчальних закладах розробляються нові підходи до професійної підготовки з урахуванням вимог освітньо-кваліфікаційних характеристик. Ініціюється якісне оновлення змісту і технологій підготовки фахівців, виховання духовно-моральних особистостей на основі сучасної культурологічної парадигми освіти, врахування позитивного вітчизняного і зарубіжного досвіду.

Наша дослідно-експериментальна робота триває в Черкаському медичному коледжі впродовж 2003-2013 рр. і спрямована на формування впродовж усього циклу професійної підготовки майбутніх медичних сестер професійних цінностей, професійної етики. Цілісність такої професійної підготовки зумовлена гармонійним взаємозв'язком між навчально-пізнавальною, науково-дослідною, виховною підсистемами. Навчальні плани і робочі навчальні програми з усіх навчальних курсів, розроблені нами і нашими колегами за кредитно-модульною системою, але разом з тим ці документи зберігають кращі вітчизняні традиції ціннісних орієнтацій, що дає можливість випускникам спеціальності “Сестринська справа” бути затребуваними в Україні і за кордоном.

Насамперед у навчальному закладі керуються потребами формування у майбутніх медичних сестер ціннісного ставлення до професії. У філософських довідниках поняття “ціннісне ставлення” схарактеризоване як внутрішня позиція особистості, що відображає зв'язок особистісних і суспільних значень [1, с. 1199]. Для того, щоб сформувані в майбутньої медичної сестрички ціннісне ставлення до складної професійної діяльності, що відбуватиметься в медичних установах, поліклініках, лікарнях, необхідно сформувані в неї відповідні ціннісні орієнтації. Так називають елементи внутрішньої структури особистості, що сформовані й закріплені життєвим досвідом індивіда в ході процесів соціалізації й адаптації, що обмежують значуще для цієї людини від незначущого через прийняття чи неприйняття особистістю певних цінностей,

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

усвідомлених як межа (горизонт) граничних смислів і основних цілей життя, а також тих, що визначають засоби їхньої реалізації.

Ми схилиємося до дослідницьких міркувань Т.Садової [3], яка ціннісні орієнтації визначає як спрямованість суб'єкта на діяльність і певні цінності, які можуть бути сформовані вже у процесі цієї діяльності. Такий підхід обумовлює розгляд професійної підготовки в медичному закладі як ціннісно-мотиваційного зорієнтованого процесу, в якому вагоме місце займає професійна етика.

В “Енциклопедії освіти”, зокрема, зазначено, що “етика” (грец. Ethos – звичай, характер, система норм поведінки) – це наука про мораль і використання моральних оцінок у поведінці людини, використання моральних оцінок та розвитку моральної свідомості; форма суспільної свідомості і вид суспільних відносин, спрямованих на ствердження самоцінності окремої особистості, рівності всіх людей; прагнення їх до щасливого й гідного життя. Усе це виражає прагнення людей до ідеалу людських, гуманних і мирних відносин [2, с.268].

Питання професійної етики розглядалися ще у працях Гіппократа (460-377 рр. до н.е.), а система лікування Гіппократа базувалася на принципах “не зашкодь хворому”. Медична сестра зобов'язана бути завжди уважною, чуйною, приязною, терплячою, морально відповідальною перед хворим та його близькими. Її методи роботи, володіння технікою психологічної взаємодії з хворими виконує зцілюючу функцію. Така робота ефективна в тому разі, коли медична сестра володіє інформацією про пацієнта, цінує і поважає його як особистість, здатна пізнати суть і глибину переживань пацієнта.

Усвідомлюючи мету професійної підготовки, викладачі Черкаського медичного коледжу прагнуть кожний навчальний предмет і виховний захід скоординувати на презентацію мистецтва сестринської справи. У навчально-виховному середовищі коледжу все більшою мірою актуалізуємо активні форми і методи навчання: проблемні ситуації, різні види завдань з метою формування, наприклад, цінностей психотерапевтичної ролі медсестри. Дійсно, психологічно комфортний клімат в лікарні – це потужний лікувальний засіб.

Важливими з-поміж завдань, які використовуємо при викладанні як загальнокультурних предметів, так і спеціальних, є завдання, спрямовані на формування навичок спілкування і передачі інформації як тобто вербально, так і за допомогою жестів, міміки, ходи, пози, інтонації і т.д. У медичної сестри власна специфіка такого спілкування: слова місткі, фрази точні, чіткі, однозначні і зрозумілі.

Частина завдань побудовані на моделюванні професійних ситуацій, в яких важливо навчитися виявляти правдивість і чесність, моральну чистоту, глибоке усвідомлення громадського обов'язку, добросовісність і самовідданість у праці, стриманість, витримку, уміння володіти собою, достойно поводити себе в

колективі, виявляти тонкий професійний такт.

Сучасні вимоги до медичної сестри обумовлюють уведення у професійну підготовку інтегрованих спецкурсів, ключовими ідеями яких виступає поняття “медична сестра як етична особистість”. Ідеться, зокрема, про медсестринську педагогіку, метою занять якої – залучення студентів до якнайширшого і глибшого обговорення питань головної ідеї сестринської справи – безкорисливо приносити добро тим, хто з благанням чекає на допомогу. Як показує аналіз апробованих нами тем, які ми присвячували психологічним особливостям діалогу медичної сестри з хворими дітками, вагітними жінками, людьми похилого віку, студенти якісно змінюють своє бачення професії. Вони опанували мову фольклору, мову біології, фізіології, що разом з довірою, ніжністю, терплячістю, ввічливістю стимулює видужання або притамовує біль. І все це з турботою, повагою до особистості пацієнта, зі збереженням конфіденційності.

Продовжуємо таку роботу під час проектування виховних заходів. Ефективними для формування професійно-етичних якостей медичної сестри виявилися, як показує аналіз дослідно-експериментальної роботи, заходи “Серце віддаю дітям” (за В.Сухомлинським), “Ліки, що слова (за О.Захаренком). У студентів формувалася потреба звернутися до книг відомих особистостей, необхідність “спілкування” з головними героями, вироблялися вміння висловлювати критичні судження щодо моральності вчинків, переконаність у морально-етичній значущості своєї професії. З’явилася потреба більш частого спілкування з куратором групи, товаришами, колишніми однокурсниками.

Отже, аксіологічний підхід до професійної підготовки в медичному коледжі передбачає формування у студентів системи ціннісних орієнтацій, і, як наслідок, визначають рівень готовності майбутніх медичних сестер до професійної діяльності. Сучасна медична сестра, професійну підготовку якої здійснюють медичні коледжі України, – це компетентний фахівець з високою медичною культурою і рівнем професійної етики. Вона цінує світ майбутньої професії. Допомогти сформувати відповідні професійні, морально-етичні цінності має колектив медичного коледжу у процесі професійної підготовки, яку здійснює з урахуванням аксіологічного підходу. У Черкаському медичному коледжі з цією метою навчально-пізнавальну й особливо виховну складову професійної підготовки, спеціальні дисципліни насичують завданнями, що передбачають практичне й усвідомлене оволодіння уміннями будувати дискурс фахово ціннісної комунікації і морально-етичної поведінки. Про результати дослідно-експериментальної роботи, що триває в Черкаському медичному коледжі, піде мова в наступних публікаціях.

Література

1. Всемирная энциклопедия: Философия / [главн. научн. ред. и сост. А.А. Грицанов]. — М. : АСТ, Мн. : Харвест, Современный литератор, 2001. — 1312 с.

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

2. Енциклопедія освіти / Нац. акад. пед. наук України ; голов. ред. В. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

3. Садова Т. Аксиологічний підхід у системі педагогічної методології / Тетяна Садова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrdeti.com/2010/1_a11_2010.html>. Загол. з екрану. – Мова укр.

4. Слостенин В.А. Введение в педагогическую аксиологию : [учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений] / В.А. Слостенин, Г.И. Чижикова. — М. : Издательский центр “Академия”, 2003. – 192 с.

5. Философский словарь / [под ред. И.Т. Фролова]. – М. : Политиздат, 1987. — 590 с.

Елена Кравченко

Профессиональная подготовка будущих медицинских сестер в медицинском колледже: аксиологический подход

Аннотация. В статье исследуется профессиональная подготовка будущих медицинских сестер медицинском колледже на основе аксиологического подхода. Выделяются основные ценностные качества, которыми должна владеть медицинская сестра. Акцентируется внимание на обогащении содержания специальных дисциплин в Черкасском медицинском колледже заданиями для практического овладения умениями строить дискурс профессионально ценностной коммуникации и морально-этического поведения.

Ключевые слова: будущий медицинская сестра, профессиональная подготовка, аксиологический подход, специальные дисциплины.

Olena Kravchenko

The professional training of future nurses in Medical College: axiological approach

Annotation: This article examines the professional training of future nurses in medical college on the basis of the axiological approach. The attention is focused on values` quality which a nurse must have. We emphasize on the content of special disciplines in the Cherkassy medical college with practical classes, mastering skills to build discourse of professional value communication, moral and ethical behavior.

Keywords: future nurse, professional training, axiological approach, special disciplines